

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.registrator@regeringskansliet.se

**Redovisning av uppdrag att bidra till att utveckla det
brottsförebyggande arbetet, Ju2024/02612**

Migrationsverket överlämnar härmed rapporten ”Uppdrag att bidra till att utveckla det brottsförebyggande arbetet” som svar på uppdraget gällande hur myndigheten kan bidra till utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet.

Migrationsverket har samverkat med Brottsförebyggande rådet under genomförandet av uppdraget.

Maria Mindhammar
Generaldirektör

Bilaga:

Uppdrag att bidra till att utveckla det brottsförebyggande arbetet

REDOVISNING UPPDRAG JU2024/02612

Uppdrag att bidra till att utveckla det brottsförebyggande arbetet

Dnr: 1.3.4-2025-10531

Migrationsverket: Uppdraget att bidra till att utveckla det brottsförebyggande arbetet (Ju2024/02612)

Framställd av: Nationella operativa avdelningen

Fastställd av: Maria Mindhammar, generaldirektör

Fastställsedatum: 2025-08-26

Handlagd av: Lisa Hultin Knutas

Diarienummer: 1.3.4-2025-10531

Sammanfattning

Migrationsverket har fått i uppdrag av regeringen att analysera vilka åtgärder myndigheten kan bidra med i det brottsförebyggande arbetet. Uppdraget innefattar också att göra en bedömning gällande behovet av att definiera eller förtydliga myndighetens brottsförebyggande ansvar. Slutligen ska myndigheten redogöra för eventuella hinder i författningar för att vidta brottsförebyggande åtgärder och vid behov föreslå författningsändringar.

Ett stort antal brottsproblem träffar Migrationsverkets verksamhet och merparten av dem omhändertas inom ramen för myndighetens befintliga uppdrag. Migrationsverkets processer är utvecklade för att säkerställa en adekvat tillämpning av utlänningsrätten. Vidare har Migrationsverket under många år utvecklat ett brottsförebyggande arbete gällande hot mot den nationella säkerheten, felaktiga utbetalningar och människohandel. Arbetet har delvis bedrivits som separata utvecklingsområden utan sammanhållen riktning och för det breda missbruket av myndighetens processer har det saknats en enhetlig struktur.

Under det senaste året har Migrationsverket kraftsamlat för att förebygga och motverka missbruk. En ny kontrollorganisation har skapats för att stärka legitimiteten av migrationssystemet genom att förhindra missbruk och hot mot samhället inom Migrationsverkets processer. Inom ramen för kontrollorganisationen ska Migrationsverket bland annat tillse att inkomna tips omhändertas på ett effektivt sätt och att uppehållstillstånd återkallas när det är påkallat. Kraftsamlingen har föranlett ett brett utvecklingsarbete på ett såväl processuellt som rättsligt plan och Migrationsverket har bland annat hemställt om lagändringar för att även utanför det enskilda ärendet kunna hantera, sammanställa och analysera personuppgifter för att upptäcka missbruk. En annan viktig utveckling består av arbetet med att säkra korrekta identiteter i migrationsprocessen. Kraftsamlingen innebär en omfattande utveckling av myndighetens bidrag till det brottsförebyggande arbetet. För att säkerställa långsiktighet och tydlighet i arbetet bör Migrationsverkets brottsförebyggande uppdrag förtydligas. Några ytterligare författningsändringar föreslås inte.

Innehållsförteckning

1	Inledning	7
1.1	Uppdraget.....	7
2	Metod och avgränsningar.....	8
3	Arbetets planering och genomförande	9
4	Vad är brottsförebyggande arbete?	9
5	Migrationsverket kraftsamlar för att förebygga och motverka missbruk och brott	12
5.1	Brottsförebyggande arbete inom ramen för myndighetens uppdrag.	12
5.2	Kraftsamling mot missbruk: ett samlat uppdrag för att stärka myndighetens arbete.....	13
5.2.1	Missbruk ett av myndighetens fokus i den strategiska verksamhetsplanen	15
5.2.2	En ny kontrollorganisation.....	15
5.2.3	Prioritera återkallelseärenden och efterkontroller	16
5.2.4	Utvecklad riskanalys.....	17
5.2.5	Långsiktig utvecklingsagenda mot missbruk.....	17
5.2.6	Identitetsförvaltningen stärks i myndighetssamverkan.....	18
5.2.7	Arbete med jämställdhet som begränsar tillgången till brottsoffren.	19
5.2.8	Arbetet mot felaktiga utbetalningar ska utvecklas och förbättras.....	20
5.2.9	Arbetet för att motverka säkerhetshot.....	21
5.2.10	Proaktivt arbete ska bidra till minskad förekomst av människohandel	23
5.2.11	Intern åtgärdsplan mot organiserad brottslighet	24
5.2.12	Stärkt kontroll ska effektivisera arbetet mot arbetslivskriminalitet ..	25
5.3	Behov av rättslig utveckling och rättsligt stöd.....	26
5.3.1	Migrationsverket har hemställt om nödvändiga ändringar i utlänningsdatalagen (2016:27)	26
5.3.2	Rättsliga förutsättningar som rör olämpliga biträden, tolkar eller ombud.....	27
5.3.3	Möjligheten till informationsutbyte mellan myndigheterna har utvidgats	28
5.3.4	Behovet av rättsligt stöd	29

6	Införandet av EU:s migrations- och asylpakt.....	30
7	Övriga brottsförebyggande åtgärder	32
7.1.1	Aktivt utvecklingsarbete för att säkra seriösa leverantörer.....	32
7.1.2	Åtgärder för att stärka säkerhetsarbetet	33
8	Migrationsverkets brottsförebyggande ansvar bör tydliggöras.....	34
9	Referenser	36

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Regeringen har gett Migrationsverket och 23 andra myndigheter i uppdrag att utveckla det brottsförebyggande arbetet¹. Myndigheten ska, utifrån nuvarande uppgifter och förutsättningar, analysera vilka åtgärder myndigheten kan bidra med i det brottsförebyggande arbetet. I den utsträckning det bedöms lämpligt och ryms inom befintliga ekonomiska ramar, ska myndigheterna påbörja genomförandet av sådana åtgärder. Migrationsverket ska också bedöma om det finns behov av att definiera eller förtydliga myndighetens brottsförebyggande ansvar och i sådant fall ange hur det skulle kunna göras. Slutligen ska myndigheten redogöra för eventuella hinder i författningar för att vidta brottsförebyggande åtgärder och vid behov föreslå författningsändringar.

Brottsförebyggande rådet (Brå) fick i uppdrag att erbjuda rådgivning till myndigheterna i genomförandet av uppdraget.

Den här rapporten utgör Migrationsverkets redovisning av uppdraget och innehåller enligt nedan.

- En beskrivning av hur det brottsförebyggande arbetet kan utvecklas inom ramen för de uppdrag myndigheten har i instruktionen.
- En beskrivning av den pågående kraftsamlingen med att förebygga missbruk inom myndighetens processer. Det innefattar en redogörelse av de brottsförebyggande åtgärderna myndigheten vill utveckla inom ramen för kraftsamlingen och en beskrivning av hur det rättsliga förutsättningarna behöver utvecklas.
- En redogörelse för övriga områden där myndigheten planerar att utveckla det brottsförebyggande arbetet.
- En bedömning av att Migrationsverkets brottsförebyggande ansvar bör förtydligas.

Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 augusti 2025.

¹ Övriga myndigheter är Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Fastighetsmäklarinspektionen, Finansinspektionen, Fondtorgsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för strategiska produkter, Inspektionen för vård och omsorg, Jämställdhetsmyndigheten, Kustbevakningen, Livsmedelsverket, Migrationsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Pensionsmyndigheten, Revisorsinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens energimyndighet, Statens fastighetsverk, Statens jordbruksverk, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Upphandlingsmyndigheten och Vinnova.

2 Metod och avgränsningar

I uppdragsbeskrivningen belyser regeringen att utmaningarna relaterade till kriminalitet och inte minst organiserad brottslighet har blivit allvarigare och mer omfattande de senaste åren. Med hänvisning till skrivelsen *Barriärer mot brott*² betonar regeringen att det samlade brottsförebyggande arbetet behöver bedrivas lika systematiskt som det brottsbekämpande arbetet och att det förebyggande arbetet måste förändras i takt med utmaningarna. Det innebär bland annat att fler statliga myndigheter behöver utveckla sitt brottsförebyggande arbete. Slutligen lyfter regeringen den nationella strategin mot organiserad brottslighet³ där det framgår att det finns ett behov av att se över hur de statliga myndigheternas ansvar kan förtydligas.

Migrationsverket har ett mångfacetterat uppdrag som innefattar såväl prövning av enskilda ärenden, utbetalningar av offentliga medel, tillhandahållande av bostäder och förvar, verksamhet i receptionsmiljö, upphandlingar m.m. Ett stort antal brottsområden träffar myndighetens verksamhet. Brottsproblemen är främst kopplade till Migrationsverkets ärendehandläggning men flera områden ligger utanför kärnuppdraget. Under arbetet med den här rapporten har arbetsgruppen utgått från befintliga brottsproblem för att därefter analysera vilka brottsförebyggande åtgärder som kan utvecklas för att möta problemen.

Brottsproblemen som myndigheten identifierat kopplat till kärnverksamheten är varierande och innefattar bland annat allvarlig brottslighet såsom hot mot rikets säkerhet, organiserad brottslighet och människohandel men även våld i nära relation och mot barn. Det mer utbredda missbruket av myndighetens tillstånd är ett annat allvarligt brottsproblem som får stora konsekvenser på samhället i stort. Det kan handla om sökanden som medvetet lämnar oriktiga uppgifter och falska handlingar eller arbetsgivare och anknätningspersoner som inte följer reglerna. Åtgärderna som beskrivs i rapporten har inte avgränsats till den grova brottsligheten utan beskriver istället det helhetsgrepp som myndigheten utvecklar för att kunna arbeta proaktivt mot brott och missbruk av processerna.

Flera av Migrationsverkets aktuella, eller nyligen slutrapporterade, regeringsuppdrag har tydliga beröringspunkter med det brottsförebyggande arbetet. Två uppdrag kopplat till identitetsfrågor och folkbokföring har nyligen redovisats⁴ och ett flertal utredningar gällande förbättrad informationsöverföring mellan myndigheterna pågår. Regeringsuppdragen och

² Regeringens skrivelse 2023/25:68, *Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet*.

³ Regeringens skrivelse 2023/24:67, *Motståndskraft och handlingskraft - nationell strategi mot organiserad brottslighet*.

⁴ Uppdrag att utveckla det operativa samarbetet för att motverka identitetsmissbruk (Fi2024/02214) och Uppdrag att säkerställa att information från folkbokföring och information om samordningsnummer används ändamålsenligt (Fi2024/02213).

utredningarna redovisas inte på nytt i den här rapporten men berörs när det är relevant.

3 Arbetets planering och genomförande

Nationella operativa avdelningen och det samlade uppdraget för att förebygga och motverka missbruk har ansvarat för uppdraget. Representanter från nationella operativa avdelningen, säkerhetsavdelningen, rättsavdelningen och digitaliserings- och utvecklingsavdelningen har samverkat och bidragit i arbetet.

Migrationsverket har även samverkat med Brå under uppdraget, bland annat utifrån diskussion kring definition av brottsförebyggande arbete och deltagande i en utbildning som Brå tillhandahöll under våren. Migrationsverket deltog i rådsrådet för samtliga myndigheter som Brå sammankallade till under våren. Under tiden efter rådsrådet har Migrationsverket diskuterat några specifika frågor med bland annat Arbetsmiljöverket och Jämställdhetsmyndigheten.

4 Vad är brottsförebyggande arbete?

Det finns flera definitioner av brottsförebyggande arbete och regeringen har inte angett någon särskild definition i uppdragsbeskrivningen. Regeringen hänvisar emellertid till rapporter som innehåller sådana definitioner. I det nationella brottsförebyggande programmet *Tillsammans mot brott* anges att brottsförebyggande åtgärder är ”åtgärder som syftar dels till att påverka de omständigheter i själva situationer som gör att personer väljer att begå brott, dels åtgärder som syftar till att minska benägenheten (motivationen) hos människor att begå brott.”⁵ Den definitionen är vanligt förekommande inom den brottsförebyggande teorin.

Migrationsverket är en förvaltningsmyndighet och har inga renodlade brottsförebyggande eller brottsbekämpande uppdrag. Myndighetens ärendehandläggning styrs av officialprincipen vilket innebär att Migrationsverket bara kan utreda omständigheter med direkt betydelse för utlänningsärendet. Migrationsverkets arbete har likväl omfattande

⁵ 2016/17:126 Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program.

brottsförebyggande effekter och myndigheten har identifierat flera sätt på vilka det brottsförebyggande arbetet kan utvecklas.

För att kunna analysera brottsförebyggande åtgärder behövs en förståelse för vad ett brott är och varför brott begås. En teori som fått stort genomslag i det brottsförebyggande arbetet är rutinaktivitetsteorin.⁶ Rutinaktivitetsteorin beskriver vilka förutsättningar som krävs för att brott ska begås och författarna menar att brott kan kopplas till vardagliga rutiner i en människas liv. Författarna fokuserar således på de specifika situationerna där brott begås, snarare än att fördjupa sig i en individs bakgrund, motiv eller liknande.

Teorin illustreras som en liksidig triangel (brottstringeln) och fastställer att det krävs ett objekt eller ett brottsoffer som är själva syftet med brottet, en frånvaro av kontroll som gör brottet möjligt samt en motiverad gärningsperson som begår brottet.

7

Det preventiva arbetet delas vanligen in i primära, sekundära och tertiära åtgärder. Primär brottsprevention avser allmänna åtgärder mot brott som riktar sig till hela befolkningen såsom lagstiftning eller planering av bostadsområden. Att tillhandahålla information om hur Migrationsverkets processer fungerar till de som berörs är exempel på primära åtgärder. En annan primär åtgärd kan bestå av hur myndigheten planerar boenden för att minska risken för brott. Sekundär prevention utgörs av insatser som riktar sig mot riskgrupper, riskmiljöer eller särskilt riskfyllda aktiviteter. Inom Migrationsverkets verksamhet kan sekundära åtgärder bestå av användandet av indikatorlistor för att identifiera riskgrupper, att utreda ansökningar kopplade till särskilda riskbranscher djupare eller att rikta information till asylsökanden som erhåller bidrag från myndigheten. Det tertiära arbetet avser insatser mot redan utsatta

⁶ Rutinaktivitetsteorin, eller "routine activity theory" formulerades kriminologerna av Lawrence Cohen och Marcus Felson

⁷ Illustrationen har tillhandahållits av Brå och finns bland annat på <https://bra.se/kunskapsstod/arbeta-brottsforebyggande/gemensamma-forberedelser/gor-cn-orsaksanalys>.

individer eller brottsutsatta verksamheter. Tertiära åtgärder syftar till att minska upprepad brottslighet. En tertiär åtgärd är exempelvis identifieringen av särskilt sårbara grupper inom asylprocessen som medför att dessa kan placeras på boenden där deras behov kan tillgodoses och de inte utsätts för brott.⁸

Översatt till ett migrationsrättsligt perspektiv kan den motiverade gärningspersonen bestå av en oseriös arbetsgivare och brottsoffret av en vilseledd tredjelandsmedborgare som exploateras på arbetsmarknaden. Avsaknaden av kontroll i ett sådant fall kan bestå av brister i ansökningsförfarandet eller bristen på lättillgänglig information om arbetsgivare i Migrationsverkets handläggningssystem.

Migrationsverkets arbete med efterkontroller av arbetstillstånd är ett exempel på en åtgärd som kan ha flera brottsförebyggande effekter.⁹ Under efterkontrollerna undersöker myndigheten bland annat om villkoren för arbets- och uppehållstillståndet fortfarande är uppfyllda. Efterkontrollerna har en viktig signaleffekt och det är möjligt att informationen om efterkontroller påverkar en annars motiverad gärningsperson i rätt riktning. Under efterkontrollen kan brottsutsatta individer påträffas och Migrationsverkets beslut om att återkalla tillståndet medför att brottsoffret inte längre är tillgängligt för gärningspersonen. Att polisanmäla brott på arbetsmarknaden och hänvisa offret till det stöd som finns kan också stärka offrets position på ett sätt som förhindrar upprepad brottslighet. Resultatet av efterkontrollen kan påverka den aktuella arbetsgivarens framtida möjligheter att anställa arbetskraft genom myndighetens processer. Slutligen bidrar arbetet med efterkontroller till utvecklingen av nya primära eller sekundära åtgärder när myndigheten får vetskap om hur processerna missbrukas.

Migrationsverket kan således utveckla brottsförebyggande åtgärder som begränsar tillgången till lämpliga brottsoffer/objekt, som minskar en gärningspersons motivation och som ökar kontrollen.

⁸ De olika åtgärdsnivåerna beskrivs bland annat i 2016/17:126 Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program, s. 7 f.

⁹ Migrationsverket får kontrollera att den som har fått arbetstillstånd enligt 6 kap. 2 § första stycket utlänningslagen har påbörjat arbetet inom fyra månader från tillståndets första giltighetsdag, och att förutsättningarna för arbetstillståndet enligt den bestämmelsen är uppfyllda under tillståndstiden. Det framgår av 6 kap. 6 a § utlänningsförordningen.

5 Migrationsverket kraftsamlar för att förebygga och motverka missbruk och brott

5.1 Brottsförebyggande arbete inom ramen för myndighetens uppdrag

Enligt förordning (2004:294) med instruktion för Migrationsverket (instruktionen) ska myndigheten ha ett förutsebart och enhetligt beslutsfattande med hög rättslig kvalitet. Myndighetens processer är utformade för att uppnå det målet. Det innebär bland annat att handläggningsstöd och andra rutiner har utformats för att underlätta adekvat handläggning och korrekta beslut. Det finns exempelvis stöd som anger hur skenäktenskap, bristande studieavsikt eller falska anställningsförhållande kan upptäckas. Arbetet inom processerna möjliggör en korrekt tillämpning av utlänningsrätten och det primära syftet är i och för sig inte att bedriva brottsförebyggande arbete. I flera fall har emellertid processerna kompletterats med åtgärder som ska underlätta för myndigheten att bistå brottsbekämpande myndigheter eller i övrigt bidra till deras arbete. Som exempel kan nämnas blanketter för polisanmälan om olovlig vistelse, illegal anställning och brukande av falsk urkund m.m. Andra åtgärder består av integrationer som byggts in i ärendehanteringssystemet för att underlätta informationsdelningen till externa aktörer.

Under de senaste åren har Migrationsverkets instruktion utökats med flera uppdrag som ålägger myndigheten att bistå i arbetet mot specifika brott eller samverka med andra myndigheter för att stävja viss brottslighet. Den nuvarande instruktionen föreskriver, i för sammanhanget relevanta delar, att myndigheten ska vidta åtgärder för att motverka missbruk av regler, felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Myndigheten ska bistå Säkerhetspolisen i dess verksamhet för att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet och i frågor som rör terrorism, anmäla till Polismyndigheten eller åklagare om det i ett ärende hos myndigheten framkommer misstankar om folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelser. Migrationsverket ska också bidra till arbetet mot människohandel och liknande brott. Slutligen föreskrivs att Migrationsverket ska delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten i det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Utöver uppdragen med tydlig brottsförebyggande karaktär åligger det också myndigheten att så tidigt som möjligt i processen fastställa den sökandes identitet, samt att jämställdhetsintegrera verksamheten och utforma den så att jämställda villkor för kvinnor och män respektive flickor och pojkar uppnås. Även inom ramen för de uppdragen kan brottsförebyggande arbete bedrivas.

Migrationsverket har bedrivit ett omfattande utvecklingsarbete inom ramen för de det instruktionsstyrda uppdragen under flera års tid. Det finns en strukturerad samordning internt bestående av nationella och regionala representanter samt ett stort antal operativa medarbetare med spetskunskap i frågor som rör olika brott. Majoriteten av frågorna är djupt förankrade i den operativa verksamheten och det pågår ett utvecklingsarbete på såväl nationell som regional nivå för att stärka förmågan internt. För samtliga uppdrag finns upparbetade kanaler för samverkan och informationsdelning med externa aktörer.

Även med de insatser som skett inom respektive uppdrag, har Migrationsverket sett tydliga behov av att ytterligare öka sin förmåga att förebygga och motverka missbruk och att bistå ytterligare i det brottsförebyggande arbetet. Företeelser såväl som nödvändiga insatser spänner ofta över de olika uppdragen och kräver utökad samordning och överväganden kring synergier och gemensamma analyser och åtgärder. En samhällsutveckling har fortgått där den organiserade brottsligheten etablerat sig och Sveriges nationella säkerhet försämrats. Hoten har tilltagit och blivit mer komplexa, mångfacetterade och hybridiserade. En kriminell ekonomi har vuxit fram och livsstilskriminalitet med fäste i samhället har ökat.

5.2 Kraftsamling mot missbruk: ett samlat uppdrag för att stärka myndighetens arbete

Migrationsverkets generaldirektör beslutade i april 2024 att ge ett särskilt uppdrag att kraftsamla myndighetens arbete att förebygga och motverka missbruk, säkerhetshot, välfärdsbrott och grov organiserad brottslighet.¹⁰ I beslutet angavs att Migrationsverket behöver öka sin förmåga att förebygga och motverka missbruk och öka kvaliteten i prövningen och återvändandearbetet. Det finns behov av att förbättra kontrollen över vilka personer som befinner sig i Sverige eller söker tillstånd innan inresa i landet. Migrationsverket behöver därför öka förmågan att motverka att felaktiga uppgifter om identiteter registreras och motverka felaktiga utbetalningar i syfte att bidra till att skydda Sverige mot säkerhetshot, välfärdsbrott och grov organiserad brottslighet. Kraftsamlingsområdet omhändertar de regeringsuppdrag samt pågående och kommande EU-reformer som träffar området.

I en första delrapportering i oktober 2024¹¹ föreslogs att myndigheten skapar ett balanserat "ekosystem" av organisation, arbetssätt, roller, verktyg och åtgärder som ger myndigheten förmågan att inom samtliga processer kunna identifiera

¹⁰ Ett samlat uppdrag för att stärka myndighetens arbete att förebygga och motverka missbruk, Gd/027/2024. Kraftsamlingsuppdraget har delredovisat sina slutsatser och förslag den 30 september 2024, den 28 februari och den 26 juni 2025 och ska slutrapportera uppdraget i sin helhet senast den 31 december 2025.

¹¹ Delrapport 1 från kraftsamlingsuppdraget förebygga och motverka missbruk, Migrationsverkets inriktning för att upptäcka, förhindra och åtgärda missbruk, Dnr 1.3.4-2024-14602.

missbruk och hot när ett ärende prövas eller myndigheten i övrigt har kontakt med sökande. Myndigheten ska ha förmågan att hantera både kända och okända former av missbruk. Det ska ske genom att säkerställa tillförlitliga identiteter, segmentering av ärenden och en ökad ledningsförmåga bland chefer, ledare och verksamhetsexperter. Det föreslogs också att organisatoriska förändringar görs på kort sikt för att säkerställa myndighetens förmåga att hantera tips och annan information.

5.2.1 Missbruk ett av myndighetens fokus i den strategiska verksamhetsplanen

Inför verksamhetsåren 2025 och 2026 fattade generaldirektören beslut om en ny strategisk verksamhetsplan.¹² Med kraftsamlingsuppdragets rapportering som grund fastslås i den strategiska verksamhetsplanen ett strategiskt fokus för myndighetens arbete med att förebygga och motverka missbruk:

Migrationsverkets strategiska verksamhetsplan

Förebygga och motverka missbruk

För att bidra till arbetet med att skydda Sverige mot säkerhetshot, välfärdsbrott, organiserad brottslighet och framväxten av en kriminell ekonomi ökar vi förmågan att förebygga och motverka missbruk av regelverk och ärendeprocesser. Vi skapar förutsättningar för en grundligare identitets- och bakgrunds kontroll i samtliga ärenden, en förmåga till fördjupade kontroller i särskilt identifierade ärenden och uppföljande kontroller i beslutade ärenden.

Prioriterat under 2025–2026:

- Inrätta en kontrollorganisation och en process som säkrar myndighetens förmåga att omhänderta och agera på samtliga tips om samhällshot och missbruk som kommer in till myndigheten.
- Analysera och kartlägga omfattning av missbruk utifrån geografiska betingelser, aktörer och tillvägagångssätt. Utveckla nya arbetsformer för att identifiera hot och missbruk tidigt i processer; genom utvecklat informationsutbyte i myndighetssamverkan, nya tekniska lösningar, aktuell och uppdaterad analys, segmentering av ärenden och ökad kompetens.
- Vi ska tillsammans med andra berörda myndigheter säkra identitet och unik biometri hos migranter och i de fall identiteter inte kan klarläggas ha fungerande system för att följa upp dessa.

5.2.2 En ny kontrollorganisation

Migrationsverkets generaldirektör har därefter beslutat om att inrätta en enhetlig organisation för att förebygga och motverka missbruk, den s.k. kontrollorganisationen.¹³ Kontrollorganisationen består av nationella och regionala funktioner som samordnat ansvarar för Migrationsverkets arbete med tips och myndighetssamverkan i syfte att motverka och förhindra missbruk.

Den nationella kontrollenheten ansvarar för den nationella tipsfunktionen som är en central ingång till myndigheten för tips angående hot, brott och missbruk. Enheten kommer även ansvara för datainsamlingar, sökningar i öppna källor och operativ analys i syfte att förse regionala kontrollenheter med information för att åtgärda missbruk. Den nationella kontrollenheten ansvarar även för

¹² Migrationsverkets strategiska verksamhetsplan, Gd/079/2024.

¹³ Inriktningsbeslut om att inrätta en enhetlig organisation för att förebygga och motverka missbruk, (Gd/066/2024).

myndighetens strategiska analys av risker och sårbarheter inom området och har en viktig roll att säkerställa informationsflöden inom kontrollorganisationen och myndigheten i övrigt om fenomen, trender och tillvägagångssätt. Enheten leder myndighetens nationella myndighetssamverkan med polis och andra myndigheter i syfte att motverka organiserad brottslighet, arbetslivskriminalitet, människohandel och människoexploatering samt hot mot Sverige.

De regionala kontrollenheterna ansvarar för en enhetlig hantering av tips och ska fungera som regionala nav och kontaktpunkter för frågor och ärenden kopplade till hot, brott och missbruk. De ska dela och sprida information, kunskap och erfarenheter inom alla prövningsprocesser. Enheterna samordnar och ansvarar för den regionala myndighetssamverkan och det regionala operativa arbetet inom nämnda områden. En viktig del i den samlade kontrollorganisationen är även den kontrollfunktion som finns inom myndighetens utlandsverksamhet. Denna bearbetar tips, utför landspecifika riskbedömningar samt genomför nödvändiga utredningar som avser viserings- och besöksärenden.

De organisatoriska förändringarna för uppdragen närmare varandra och skapar goda möjligheter till synergieffekter samtidigt som de bidrar till att frågorna ges en större plattform att verka på. Frågor som tidigare drivits av en mindre grupp medarbetare, exempelvis nätverket mot människohandel, förvaltas istället av ett flertal enheter där nätverket bidrar med spetskompetens. Kontaktvägarna mellan de olika uppdragen blir korta och okomplicerade vilket förväntas leda till ett mer effektivt arbete mot missbruk. En konkret utveckling av det brottsförebyggande arbetet inom kontrollorganisationen är arbetet med Migrationsverkets poliskontakter. Inom organisationen görs en genomlysning av myndighetens struktur för polisanmälningar och underrättelser om felaktiga utbetalningar i syfte att underlätta för medarbetarna att göra rätt. Arbetet förväntas öka antalet polisanmälda brott och belysa myndighetens ansvar beträffande brott mot utlänningslagen.

5.2.3 Prioritera återkallelseärenden och efterkontroller

Tillsammans med genomförandet av en kontrollorganisation som säkerställer tipshantering och myndighetssamverkan har myndigheten kraftsamlat resurser och fokus på handläggningen av återkallelseärenden. Det är en avgörande förmåga för att förtroendet för myndighetens tillståndsgivning ska öka och prioriteras genom särskilda mål inom myndighetens verksamhetsplan under 2025. Myndigheten arbetar också med att utveckla formerna för efterkontroller (se nedan avsnitt 5.2.5), som i dag enbart bedrivs inom arbetstillstånd. Med denna verksamhet kommer myndigheten att kunna bidra med ett effektivt verktyg för att bekämpa brottsliga upplägg som inbegriper migranter och motverka förekomsten av skuggsamhälle där enskilda utnyttjas.

5.2.4 Utvecklad riskanalys

Till kraftsamlingens andra delrapportering i början av 2025 togs en första övergripande riskanalys fram¹⁴, som identifierade risker för missbruk i samtliga processer. Det framkom bland annat att oseriösa arbetsgivare är ett av myndighetens allvarligaste riskområden för missbruk, men också att det finns begränsningar i myndighetens förutsättningar att både aggregera och tillgängliggöra information om förekommande missbruk i ärendeprövningen. Risk- och sårbarhetsanalysen kommer att uppdateras och bli en årligt återkommande lägesbild. Utifrån analysen kan kortsiktiga åtgärder kopplas till en årlig kontrollplan för att säkerställa att analysen kan operationaliseras i åtgärder inom respektive handlägningsprocess.

5.2.5 Långsiktig utvecklingsagenda mot missbruk

Efter att ha föreslagit utvecklingsåtgärder för strategiskt fokus, organisation och analys har Kraftsamlingsuppdraget i den tredje delrapportering i juni 2025 tagit fram en utvecklingsagenda för myndigheten.¹⁵ Utvecklingsagendan anger de systematiska åtgärder som på lång sikt kan skapa förmåga att förebygga och motverka missbruk. Agendan omfattar myndighetens verktyg och förmågor samt kompetens och kultur och har delats in i tre underavdelningar: rättslig utveckling, digital utveckling av processer samt kompetens- och kulturutveckling.

Vad avser rättslig utveckling har myndigheten främst identifierat ett behov av att kunna göra en vidare behandling av personuppgifter där det behövs för att göra dataanalyser och urval samt för att vidta kontrollåtgärder i syfte att motverka och förebygga missbruk. Migrationsverket behöver kunna identifiera risker och sårbarheter genom att sammanställa och analysera kunskap, information, uppgifter och erfarenheter som myndigheten redan har tillgång. Detta behov vidareutvecklas under avsnitt 5.3.

Den tekniska och processuella utvecklingen avses framförallt ett förstärkt kontrollsystem i tre steg: grundkontroll, fördjupad kontroll och efterkontroll. Med grundkontroll menas en utvecklad och grundläggande första kontroll i alla ärenden. I en sådan jämförs identitetsuppgifter med både nationella och EU-gemensamma databaser och omfattar både befintliga och planerade informationskällor, såsom uppgifter från Skatteverket och EU:s söktjänster. Systemet avser även kontrollera om ärenden innehåller tecken på missbruk, säkerhetsrisker eller kopplingar till organiserad brottslighet. Migrationsverket ser över möjligheterna att utveckla och använda AI-baserade verktyg i arbetet

¹⁴ Delrapport 2 från kraftsamlingsuppdraget förebygga och motverka missbruk, Arbetet med att förebygga och motverka missbruk, statusrapport och arbetsplan, Dnr 1.3.4-2025-2594.

¹⁵ Delrapport 3 från kraftsamlingsuppdraget förebygga och motverka missbruk, Utvecklingsagenda för att förebygga och motverka missbruk, den långsiktiga utvecklingen av regler, teknik, processer, kompetens och kultur, Dnr: 1.3.4-2025-8502.

med att granska och verifiera identitets- och stödhandlingar. Resultatet av grundkontrollen blir en tydlig rapport som visar om något behöver utredas vidare. Den redovisar exempelvis träffar mot olika indikatorer samt eventuella oklarheter kring identitet.

Efter grundkontrollen sker en automatisk sortering. Ärenden med tecken på risk eller oegentligheter går vidare till fördjupad kontroll, medan övriga hanteras enligt ordinarie rutiner. Detta är särskilt viktigt i ärenden som rör exempelvis människohandel, arbetskraftsexploatering eller hot mot nationell säkerhet, där väntetider kan innebära både stora risker och lidanden. Vid den fördjupade kontrollen sorteras ärenden ut för djupare utredning efter ärendets beskaffenhet. Det kan t.ex. röra sig om djuplodande ekonomisk utredning vid ansökan om arbetstillstånd, studieavsiktsutredning för studerande, eller fördjupad utredning om hemvist i asylärenden. Denna del av handläggningen är tänkt att fortsätta huvudsakligen ske manuellt och anpassas till det enskilda fallet. Här kan komplexa frågeställningar uppstå kring proportionalitet, rättssäkerhet och enskildas rättigheter i samband med utökade kontroller.

Slutligen avser myndigheten utveckla efterkontroller inom en viss tidsram för alla ärenden som fått ett bifallsbeslut. Det ska ske automatiskt genom jämförelser mot databaser, till exempel för att kontrollera om en person har rest in, är folkbokförd, har fått lön, har påbörjat arbete eller studier. Om efterkontrollen visar att förutsättningarna för det beviljade tillståndet inte längre är uppfyllda, kan en manuell utredning inledas. Detta kan ske antingen i samband med en ny ansökan eller genom att initiera ett återkallelseärende.

5.2.6 Identitetsförvaltningen stärks i myndighetssamverkan

Ett särskilt utvecklingsområde inom kraftsamling mot missbruk är identitetsfrågorna. Migrationsverket kan i hög utsträckning bidra till det brottsförebyggande arbetet genom att säkerställa sökandes identitet på ett rättssäkert och effektivt sätt.

Inom ramen för arbetet med regeringsuppdraget som gäller säkerställande av information från folkbokföringen m.m. behandlas ett flertal utvecklingsmöjligheter för att stärka systemen på ett sätt som stävjar missbruk.¹⁶ Bland annat behandlas avsaknaden av koppling mellan individuppgifter i Migrationsverkets system och uppgifter om samordningsnummer som Skatteverket utfärdar. Ett nytt digitalt system för effektiv informationsdelning föreslås för att skapa förutsättningar för att arbeta mot missbruk av identitetsuppgifter. Migrationsverket lyfter att det är önskvärt att samverkan med Skatteverket förstärks överlag. Ett forum för delning av kunskap om individer och handlingar är ett exempel på en åtgärd som skulle

¹⁶ Uppdrag att säkerställa att information från folkbokföringen och information om samordningsnummer används ändamålsenligt (Fi2024/02213). För Migrationsverkets bidrag, se Migrationsverkets underlag till Skatteverkets redovisning, Dnr: 1.3.3-2025-6780.

minska risken för felaktiga bedömningar i ärendehandläggningen. Migrationsverket ser också att arbetet skulle gagnas av kompetenshöjande åtgärder internt gällande folkbokföring och samordningsnummer.

Utöver åtgärderna som beskrivits ovan planeras två omedelbara åtgärder i syfte att förbättra det operativa samarbetet mellan Migrationsverket, Skatteverket och Polismyndigheten. Det arbetet beskrivs i redovisningen av uppdraget att utveckla det operativa samarbetet för att motverka identitetsmissbruk.¹⁷ Myndigheterna vill upprätta en ”ID-Spoc” som ska fungera som en kontaktpunkt för det operativa samarbetet kring frågor som rör identitet. Ett operativt forum ska även inrättas för att möjliggöra att olika observationer omsätts i direkta åtgärder. Båda åtgärderna har tydliga brottsförebyggande effekter.

I det tredje, ännu inte slutrapporterade uppdraget, som rör identitetsfrågan behandlas ett förslag om ett gemensamt nationellt center för identitetsfrågor.¹⁸ Inom centret skulle samarbetet mellan Migrationsverket, Skatteverket, Polismyndigheten och Statens servicecenter stärkas för att stävja missbruk och driva utvecklingen av identitetsförvaltningen.

5.2.7 Arbeta med jämställdhet som begränsar tillgången till brottsoffren

Migrationsverket kan bidra till det brottsförebyggande arbetet inom ramen för arbetet med jämställdhetsfrågor. Arbetet med jämställdhetsintegrering sker utifrån Plan för jämställdhetsintegrering 2022–2025 enligt vilken hela myndigheten ska bidra.¹⁹

Kvinnor och flickors rättigheter ska tillgodoses inom Migrationsverkets processer, bland annat genom information om rättigheter och genom att målgruppen i större utsträckning kommer till tals i sina ärenden. Arbetet är avgörande för att kvinnor och flickor ska kunna berätta om asylskäl gentemot en partner eller släktingar i en hederskontext, och utgör en viktig del i myndighetens arbete med att stärka målgruppen och göra den mindre tillgänglig för kriminella handlingar. Arbetet bidrar också till att minska motivationen hos potentiella gärningspersoner, exempelvis genom att möjliggöra att personer som begått den typen av brott som avses kan bli uteslagna från att förklaras som flyktingar eller alternativt skyddsbehövande. Information om sådan allvarlig brottslighet som kvinnor och barn utsätts för

¹⁷ Slutredovisning av regeringsuppdrag att utveckla det operativa samarbetet för att motverka identitetsmissbruk, Skatteverket 8-154768-2025. För uppdraget, se Uppdrag att utveckla det operativa samarbetet för att motverka identitetsmissbruk (Fi2024/02214).

¹⁸ Uppdrag att stärka samarbetet för att upprätthålla och sprida kompetens om identitetsfrågor, (Fi2024/02215).

¹⁹ Plan för jämställdhetsintegrering 2022–2025, Dnr: 1.2.2.1-2021-15627.

kan komma att få en allt större betydelse i takt med den pågående utvecklingen av lagstiftningen som rör utlänningarsandel.

Migrationsverket ser över möjligheten att genomföra en nationell kvalitetsuppföljning gällande prövningen av kvinnors och flickors asylskäl framgent. Utöver det planeras kapacitetshöjande åtgärder för att utveckla arbetet med jämställt bemötande. De åtgärderna riktas till alla processer och kommer att fokusera på tillfällen där myndighetens medarbetare möter sökanden eller andra med koppling till verksamheten.

En annan del av myndighetens arbete med jämställdhetsintegrering utgörs av arbetet för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden.^[2] De åtgärder som genomförs inom ramen för uppdraget bidrar även till det brottsförebyggande arbetet, genom utökad information som lämnas till målgruppen. Arbetet handlar till stor del om att nå ut till delar av målgruppen som ofta inte nås av information om samhället, t.ex. kvinnor som kommer till Sverige av familjerskäl eller som anhöriga till arbetstagare. Informationen kan röra rättigheter på arbetsmarknaden men även andra rättigheter, och skyldigheter, som kan stärka deras position i det svenska samhället.

5.2.8 Arbetet mot felaktiga utbetalningar ska utvecklas och förbättras

Utöver uppdraget i Migrationsverkets instruktion framgår av regleringsbrevet för 2025 att Migrationsverket ska bidra till målet att de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen och den brottslighet som riktas mot dessa system ska minska. I enlighet med lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ska Migrationsverket också underrätta andra myndigheter vid misstanke om felaktiga utbetalningar. Migrationsverkets kapacitetshöjande åtgärder gällande polisanmälningar och underrättelser berörs i avsnitt som rör kraftsamlingen.

Migrationsverket arbetar aktivt med att stärka arbetet mot felaktiga utbetalningar och planerar åtgärder för att stärka kontrollen och minimera utrymmet för felaktigheter inom området. Under våren 2025 fastställdes en nationell handlingsplan mot felaktiga utbetalningar av dagersättning.²⁰ Åtgärder innefattar bl.a. att utveckla rutin för löpande uppföljning av arbetet mot felaktiga utbetalningar, översyn av rutiner och utveckling av kontroller av inkomst mot Skatteverket för personer med dagersättning. I handlingsplanen ingår även att genomföra en "crime proofing"-analys av ny lagstiftning för att identifiera potentiella risker och sårbarheter för felaktiga utbetalningar.

^[2] Uppdrag att implementera en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden, A2023/00923.

²⁰ Nationell handlingsplan för arbetet mot felaktiga utbetalningar av dagersättning, Dnr: 1.3.4-2025-5534.

Utöver handlingsplanen pågår vidareutveckling av befintliga kontrollfunktioner för att upptäcka avvikelser i utbetalningar av dagersättning. Inom operativ verksamhet genomförs riktade insatser som syftar till att kontrollera/följa upp rätten till ersättning. Dessa insatser sker i dagsläget sporadiskt och utan förankring i handlingsplaner eller dylikt. Det arbetet bedöms därför kunna vidareutvecklas för att säkerställa kontinuitet, enhetlighet och bättre möjligheter till uppföljning av resultatet.

Migrationsverket avser att se över möjligheterna att utveckla samarbetet och samverkan mellan arbetet mot felaktiga utbetalningar till asylsökande m.fl. och arbetet mot felaktiga utbetalningar av statliga ersättningar till kommuner, regioner och apotek.

Migrationsverket arbetar aktivt med att förbereda myndigheten för det nya återvändningsbidraget. Myndigheten analyserar just nu risker och sårbarheter för att identifiera vilka åtgärder som bör vidtas för att minska risken för felaktiga utbetalningar. Migrationsverket ser att det finns goda möjligheter att bidra till det brottsförebyggande inom ramen för utvecklingen av processen för det nya återvändningsbidraget.

Utöver det interna arbetet mot felaktiga utbetalningar deltar Migrationsverket i myndighetsinitiativet Motståndskraft hos utbetalande och rättsvårdande myndigheter mot missbruk och brott i välfärdssystemen (MUR). Inom ramen för samverkan förväntas myndigheterna utveckla sin förmåga att identifiera och stoppa missbruk och brott mot välfärdssystemen. Migrationsverkets deltagande i MUR syftar bland annat till att utveckla det brottsförebyggande arbetet

5.2.9 Arbetet för att motverka säkerhetshot

Av myndighetsinstruktionen framgår att myndigheten ska bistå Säkerhetspolisen i dess verksamhet för att *förebygga* och avslöja brott mot rikets säkerhet och i frågor som rör terrorism. Mot bakgrund av det uppdraget har Migrationsverket och Säkerhetspolisen sedan länge ett nära och systematiskt samarbete. Det myndighetsgemensamma arbetet syftar visserligen främst till att *förhindra* att möjliga säkerhetshot ska kunna resa in och etablera sig i Sverige. En grundläggande förutsättning för ett brottsförebyggande arbete är dock som redan nämnts att det finns effektiva kontrollsystem. Den struktur för kontroll och möjligheter till att upptäcka säkerhetshot som myndigheterna byggt upp i detta avseende, är därmed även en viktig beståndsdel i ett systematiskt *brottsförebyggande* arbete.

Migrationsverket vill i detta sammanhang särskilt lyfta fram det arbete som bedrivs i ärenden om svenskt medborgarskap. Migrationsverket fick i regleringsbrevet för budgetåret 2024 i uppdrag att vidta åtgärder för att stärka kontroller i medborgarskapsärenden. Detta för att bland annat upptäcka

potentiella säkerhetshot och stärka identitetskontrollen.²¹ Migrationsverket fick i januari 2025 ett uppdrag av regeringen att ytterligare förstärka säkerhetsperspektivet i Migrationsverkets verksamhet som rör svenskt medborgarskap.²² Migrationsverkets generaldirektör beslutade den 20 mars 2025 om en rad åtgärder.²³ Åtgärderna innefattar bland annat:

- utökat krav på personlig inställelse
- utökade identitetskontroller
- utökade krav på den information som den sökande måste lämna
- krav på att ytterligare handläggnings- och kontrollåtgärder som till exempel fler muntliga utredningar och sökningar i öppna källor
- kontroll av IP-adresser
- fler ansiktsjämförelser
- förbättrade slagningar i misstanke- och belastningsregistret och digital passkontroll.

Migrationsverket ska vidare prioritera arbetet med säkerhetsärenden samt återkallelser som identifieras under handläggningsprocessen av medborgarskapsansökningar, tydliggöra relevanta handläggningsstöd samt genomföra kompetens- och utbildningsinsatser. Inom medborgarskapsprocessen pågår således en rad åtgärder för att ytterligare förstärka säkerhetsperspektivet, åtgärder som också får anses vara en del i ett systematiskt brottsförebyggande arbete.

Regeringens samlade strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism är en viktig inriktning i arbetet som rör säkerhetshot.²⁴ Samarbetet mellan Säkerhetspolisen och Migrationsverket betonas i skrivelsen. Migrationsverket har under det senaste året bedrivit ett särskilt arbete för att analysera strategins kopplingar till och betydelse för myndighetens verksamhet. Migrationsverket kommer inom kort att ta fram en särskild åtgärdsplan utifrån strategins inriktningar.

Inom ramen för det arbetet planerar myndigheten bland annat för ett närmare samarbete med Center mot våldsbejakande extremism (CVE) i syfte att skapa förutsättningar för att mer systematiskt kunna arbeta förebyggande mot risker för radikaliserings och rekrytering. Inom ramen för lokal och regional samverkan kommer myndigheten även att vidareutveckla samarbetet med bland annat kommuner och Polismyndigheten för att stärka det förebyggande arbetet

²¹ Uppdraget slutredovisades den 26 september 2024. Åtgärder för att stärka kontrollerna i ärenden gällande medborgarskap (Ju2024/00199), Dnr. 1.1.1.1-2024-12437.

²² Uppdrag att förstärka säkerhetsperspektivet i Migrationsverkets verksamhet som rör medborgarskap, (JU2025/00019).

²³ Beslut och uppdrag kring stärkt säkerhetsperspektiv i medborgarskapsärenden, (Gd/019/2025).

²⁴ Regeringens skrivelse 2023/24:56, Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism, förebygga, förhindra, skydda och hantera. Strategin är uppdelad i fyra olika strategiska områden, varav det första betonar det förebyggande arbetet.

kring risker kopplade till rekrytering från våra boenden. Ett reformerat mottagningssystem, där asylsökande framöver i stor utsträckning vistas på mottagningscenter eller återvändandecenter, omfattas av myndighetens särskilda kraftsamlingsuppdrag och koordineras med genomförandet av EU:s migrations- och asylpakt. Reformarbetet i dessa delar ställer sannolikt nya krav på det förebyggande arbetet. Särskilt fokus kommer således ligga på den verksamhet som sker vid just dessa mottagnings- och återvändandecenter samt förvar.

Migrationsverket avser att förbättra arbetet som rör omhändertagandet av de bedömningar av terrorhot och hot från våldsbejakande extremism som görs av Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT). I linje med strategins inriktningar arbetar myndigheten också med att förkorta handläggningstider och minska ärendebalanser i prövningen av säkerhetsärenden. Migrationsverket och Säkerhetspolisen ser kontinuerligt över vilken ytterligare information som kan och bör delas mellan myndigheterna.

Migrationsverkets har sedan tidigare etablerat en särskild specialistfunktion för ärenden om uteslutande m.m. inom den operativa verksamheten. Syftet har varit att ge särskilt stöd i asylärenden där frågor om uteslutande uppkommer. Specialistfunktionen har numera ett betydligt bredare perspektiv och har även en särskild uppgift att ge stöd i ärenden som rör vägransgrunder med hänsyn till hot mot allmän ordning och säkerhet i främst tillståndsärenden (såväl som att ge stöd i medborgarskapsärenden som rör viss s.k. karens²⁵). Det finns numera förslag på ny lagstiftning som bland annat ska ge Migrationsverket bättre möjligheter att återkalla uppehållstillstånd, t.ex. när en utlänning utgör ett hot mot allmän ordning eller säkerhet.²⁶ Myndighetens specialistfunktion kommer framöver utgöra ett viktigt stöd i myndighetens kontrollarbete när det gäller att vägra eller återkalla uppehållstillstånd med hänsyn till allmän ordning och säkerhet.

5.2.10 Proaktivt arbete ska bidra till minskad förekomst av människohandel

Migrationsverket utgör en viktig aktör i arbetet mot människohandel och ser goda möjligheter att utveckla det brottsförebyggande arbetet mot brottsproblemet. Migrationsverket har ett nätverk mot människohandel som består av medarbetare inom kontrollorganisationens nationella och regionala enheter.

Myndigheten har implementerat Sveriges manual mot människohandel i de interna handlägningsstöden vilket resulterat i att det brottsförebyggande arbetet blivit en naturlig del av handläggningen av utlänningsärenden.

²⁵ I enlighet med regeringens beslut 2004-09-02 (Ju2003/262/IM).

²⁶ Betänkande av Vandelsutredningen - Skärpta och tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd (SOU 2025:33)

Myndigheten för detaljerad statistik gällande förmodade offer för människohandel vilket möjliggör uppdaterade lägesbilder och information om trender/modus operandi som regelbundet delas inom myndighetssamverkan, främst med Polismyndigheten och Jämställdhetsmyndigheten. Nätverket mot människohandel följer regelbundet upp den operativa samverkan i de enskilda ärendena, exempelvis antal polisanmälningar och antal kontakter som knyts med Jämställdhetsmyndighetens regionkoordinatorer i syfte att kontrollera efterlevnaden av manualen. Hantering som avviker från manualen hanteras av operativ verksamhet med stöd från nätverket.

Inom ramen för arbetet i kontrollorganisationen och som ett resultat av deltagandet i samverkan mot arbetslivskriminalitet har informationen om arbetsgivare som inte följer reglerna ökat. Migrationsverket ser över möjligheterna att arbeta mer proaktivt mot människohandel med koppling till den svenska arbetsmarknaden. Här planeras bland annat utveckling av handlägningsstödet som gäller arbetstillståndsprocessen, men myndigheten ser också över möjligheterna att utveckla befintlig statistik för att bättre kunna bidra till andra aktörers brottsförebyggande arbete.

Slutligen ser Migrationsverket att myndigheten kan utveckla det brottsförebyggande arbetet mot människohandel genom att öka kvaliteten på prövningen av risken för upprepad brottslighet, så kallad ”re-trafficking”. I syfte att höja förmågan planeras en kvalitetsuppföljning av ett antal asylärenden. Det är sannolikt att resultatet leder till uppdaterade handlägningsstöd eller andra kapacitetsökande åtgärder internt.

5.2.11 Intern åtgärdsplan mot organiserad brottslighet

Migrationsverket deltar i det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet. Merparten av medarbetarna som arbetar med uppdraget internt är placerade inom kontrollorganisationens nationella och regionala enheter. Sedan 2024 har Migrationsverket kraftigt ökat bemanningen i samverkan vilket föranlett fler operativa åtgärder och ett bredare deltagande överlag.

Samverkansarbetet utgår från ett styrdokument och en myndighetsgemensam lägesbild (MGL) som lägger grunden för inriktningen av arbetet. Inriktningen har fått ett alltmer brottsförebyggande fokus och framgent kommer myndigheterna att fokusera på hamnar, välfärdsbrottslighet och miljö- och avfallsbrottslighet. Migrationsverket gör bedömningen att det finns goda möjligheter att utveckla det brottsförebyggande arbetet inom ramen för myndighetssamverkan och ser särskilt över möjligheterna att utveckla arbetssättet med koppling till välfärdsbrottslighet.

Migrationsverket planerar att knyta samverkans strategiska analysarbete närmre myndighetens interna analysarbete inriktat mot missbruk. Det arbetet förväntas bidra till ett bättre kunskapsläge, vilket är en förutsättning för det proaktiva arbetet mot kriminalitet. Migrationsverket har påbörjat arbetet genom att skapa

tydliga kommunikationskanaler mellan medarbetarna som arbetar inom nationellt underrättelsecentrum (NUC) och myndighetens analytiker inom kontrollorganisationen.

Den nationella strategin mot organiserad brottslighet beskriver de strategiska målen för att bekämpa organiserad brottslighet²⁷. Migrationsverket kommer att ta fram en intern åtgärdsplan som tar avstamp i strategins mål. Uppdraget har nyligen påbörjats och genomförs inom ramen för kraftsamlingen för att förebygga och motverka missbruk. Utbildningsinsatser inom boendeverksamheten i syfte att förhindra att sökanden rekryteras till brottslighet är en av de brottsförebyggande aktiviteterna som planeras inom ramen för åtgärdsplanen. Utöver det ser Migrationsverket över möjligheterna att fördjupa samverkan med gränsbevakande myndigheter.

Slutligen planeras kompetenshöjande åtgärder inom initiativet Sverige mot organiserad brottslighet (SMOB) där Migrationsverket deltar. SMOB drivs av Institutionen för polisiärt arbete vid Södertörns högskola och syftar till att stärka Sveriges förmåga att bekämpa den organiserade brottsligheten. Arbetet ska stärka kapaciteten hos yrkesverksamma, bland annat genom utbildning och tvärsektionell samverkan.²⁸

5.2.12 Stärkt kontroll ska effektivisera arbetet mot arbetslivskriminalitet

Migrationsverket ser att myndigheten har en viktig roll i arbetet mot arbetslivskriminalitet. Myndigheten driver ett omfattande utvecklingsarbete internt för att stärka processerna på ett sätt som minimerar risken att myndighetens tillstånd göder kriminalitet och missbruk på den svenska arbetsmarknaden. Migrationsverket har medarbetare som arbetar med uppdraget inom kontrollorganisationens nationella och regionala enheter.

För att stärka arbetet med kontroll och för att minimera tillgången till lämpliga brottsobjekt planeras en rad åtgärder. Myndigheten arbetar bland annat för en bättre informationshantering av information som rör företag, i vilket medarbetarna inom uppdraget mot arbetslivskriminalitet har varit drivande i (se bl.a. 5.3.1 angående hemställan om ändringar i utlänningsdatalagen). Det planeras en utveckling av vägledningen för att upptäcka och utreda oegentligheter kopplat till arbetslivet i utlänningsärenden. Slutligen kommer Migrationsverket att införa en förbättrad teknisk funktionalitet för att operativ verksamhet ska få en bättre informationsöversikt över tidigare bedömningar av

²⁷ Regeringens skrivelse 2023/24:67, Motståndskraft och handlingskraft - nationell strategi mot organiserad brottslighet.

²⁸ För mer information om SMOB, se bland annat <https://www.sh.se/institutioner--amnen/institutionen-for-polisiart-arbete/smob>.

arbetsgivares seriositet och förekomst i tillståndprocessen vilket förväntas få brottsförebyggande effekt.

Migrationsverket utbildar regelbundet operativa medarbetare gällande arbetslivskriminalitet och brottens påverkan på myndighetens processer. Under 2025 kommer utbildningsarbetet att utvecklas till att bli mer enhetligt och samordnat. Målsättningen är att de kapacitetshöjande åtgärderna ska få en tydlig brottsförebyggande effekt.

5.3 Behov av rättslig utveckling och rättsligt stöd

För att Migrationsverket ska ha en god förmåga att upptäcka, förebygga och motverka missbruk behöver de finnas rättsliga förutsättningar för arbetet. Den operativa verksamheten behöver även ha tillgång till adekvat rättsligt stöd.

5.3.1 Migrationsverket har hemställt om nödvändiga ändringar i utlänningsdatalagen (2016:27)

Migrationsverket behöver – tillsammans med andra myndigheter – öka förmågan att motverka felaktiga uppgifter, felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Effektiva kontroller hos Migrationsverket utgör som redan nämnts en viktig del i det samlade arbetet mot bland annat arbetslivskriminalitet. Förbättrade kontroller kräver såväl organisatoriska som processuella förändringar, men det krävs även rättsliga förutsättningar för att kunna göra dessa kontroller, bl.a. för att kunna göra nödvändiga datainsamlingar och analyser.

Migrationsverkets möjligheter att behandla personuppgifter är idag begränsade till i enskilda ärenden och som en integrerad del av ärendehandläggningen. De olika typer av missbruk av Migrationsverkets prövningsprocesser som förekommer är dock inte alltid möjliga att upptäcka i ett enskilt ärende. Om missbruk upptäcks i ett ärende behöver Migrationsverket ha förmåga att säkerställa att informationen om samma typ av missbruk upptäcks och omhändertas även i andra ärenden med gemensamma nämnare. Migrationsverket behöver säkerställa en djupare förståelse och större överblick och att kunskap om konstaterat eller misstänkt missbruk i våra processer omhändertas och leder till adekvata åtgärder i så många ärenden som möjligt. Det kan även gälla information om missbruk som för stunden inte kan kopplas till ett enskilt ärende men som är viktig att omhänderta för kommande ärenden.

För att det ska kunna ske på ett effektivt sätt behöver Migrationsverket ha möjligheter att hantera personuppgifter även utanför den sedvanliga ärendehandläggningen. Migrationsverket behöver kunna behandla personuppgifter om det behövs för att *vidta kontrollåtgärder*.

För att kunna förebygga, upptäcka och åtgärda missbruk behöver Migrationsverket också kunna identifiera risker och sårbarheter i

ärendeprocesserna. Genom att sammanställa och analysera kunskap, information, uppgifter och erfarenheter som myndigheten redan har tillgång till kan fenomen och tidigare okända samband kartläggas. Det kan vara information som redan finns i handläggningssystemen, eller som på andra sätt inkommer till myndigheten. Informationen kan röra individer som har ett ärende hos myndigheten, men även uppgifter om andra personer eller aktörer som förekommer i ett ärende, till exempel anknytningspersoner, ombud, företrädare för bolag eller juridiska personer. Migrationsverket har därför identifierat ett behov av utökat stöd för att kunna behandla personuppgifter om det behövs för dataanalyser och urval.

Migrationsverket har därför hemställt om ändringar i utlänningsdatalagen i syfte att ge utökade förutsättningar att behandla personuppgifter.²⁹ Förslagen till ändringar i utlänningsdatalagen innebär att Migrationsverket ges betydligt bättre förutsättningar att upptäcka fel och missbruk som förekommer i myndighetens processer – och därmed skapar bättre förutsättningar för att kunna dela nödvändig information för andra myndigheter. De föreslagna författningsändringarna skulle ge Migrationsverket bättre förutsättningar att utnyttja digitala möjligheter för att effektivt motverka missbruk av regler. Utvecklingen av datainsamlingar och datadrivet analysarbete är avgörande för det fortsatta arbetet med att säkerställa att processerna effektivt ska kunna motverka missbruk och avvärja hot mot samhället. Förslagen utgör en förutsättning för det fortsatta utvecklingsarbetet kopplat till datauttag och datautbyten samt för att få den operativa och analytiska nytta som kontrollorganisationen behöver för att upptäcka missbruk och brott.

Migrationsverket har samtidigt begärt vissa sammanhängande ändringar i t.ex. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Det bedöms bl.a. föreligga ett behov av metodsekretess kopplat till myndighetens analysverksamhet. I arbetet med dataanalyser och urval kommer Migrationsverket utforma olika analyser och bl.a. utveckla urvalsmodeller i syfte att identifiera risker för fel. Om insyn i detta arbete är fullständig riskerar syftet att gå förlorat.

5.3.2 Rättsliga förutsättningar som rör olämpliga biträden, tolkar eller ombud

Det förekommer att Migrationsverket ser indikationer på brott och missbruk kopplat till offentliga biträden, ombud och tolkar. Myndigheten har särskilt utsedda experter som hanterar dessa frågor och får regelbundet information som indikerar på både missbruk men även systematiska regelöverträdelser.

Frågan om ombud knyter an till den hemställan som beskrivits i föregående avsnitt (5.10.1). Ombud kan användas på ett bedrägligt sätt och indikationer på

²⁹ Hemställan om lagändringar i syfte att stärka Migrationsverkets kontrollverksamhet, Dnr 3.1.6-2025-8979.

sådant missbruk bör som ett (bland flera) exempel kunna sammanställas särskilt för en mer effektiv kontroll, bredare beslutsunderlag och noggrannare lämplighetsbedömningar. I den översiktliga riskanalys som tidigare nämnts beskrivs att det finns indikationer på att ombud ofta har en drivande roll i missbruksupplägg.³⁰

I remissvaret gällande lagrådsremissen *Skärpa krav för offentliga biträden och höjda kompetenskrav för tolkar i migrationsärenden* har myndigheten betonat vikten av att Migrationsverket ges förutsättningar att behandla personuppgifter för bedömning av en persons lämplighet för uppdrag som offentligt biträde eller tolk.³¹ Myndigheten har också ställt sig positiv till förslaget som gäller möjligheterna att förklara ombud obehöriga. Migrationsverket gör bedömningen att det finns goda möjligheter att utveckla det brottsförebyggande arbetet inom området med dessa lagändringar.

5.3.3 Möjligheten till informationsutbyte mellan myndigheterna har utvidgats

De senaste åren har möjligheten till informationsutbyte mellan myndigheter utvidgats och flera sekretessbrytande bestämmelser och uppgiftsskyldigheter har tillkommit. Sekretesslättnaderna kan underlätta Migrationsverkets brottsförebyggande arbete men ställer krav på tydlig vägledning och användarvänliga system.

Lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet innebär att de uppräknade myndigheterna ska underrätta varandra om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Lag (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalning från välfärdssystemet samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet (LUFFA) ger bland annat Migrationsverket utökade möjligheter att lämna uppgifter i myndighetssamverkan om uppgifterna behövs för arbetet med myndighetsgemensamma kontroller av arbetsplatser. Lagen föreskriver också en uppgiftsskyldighet i syfte att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, motverka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Lagen är begränsad såtillvida att den inte kan användas av Migrationsverket för att utreda ärenden om uppehållstillstånd inom ordinarie verksamhet som inte är kopplat till det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet. Dock kan uppgifter som lämnas av andra myndigheter efter

³⁰ Migrationsverkets prövningsprocesser – en översiktlig riskanalys, Dnr. Dnr: 1.3.4-2025-2594

³¹ Remissvar gällande lagrådsremiss *Skärpta krav för offentliga biträden och höjda kompetenskrav för tolkar i migrationsärenden* (Ju 2024/02299), Dnr. 1.4-2024-15416.

arbetsplatsinspektioner ha en avgörande betydelse för Migrationsverkets prövning av utlänningsärenden.

Ovanstående bestämmelser har gjort att Migrationsverket fått flera verktyg för att förebygga bidragsbrott och felaktiga bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagen av asylsökande m.fl. (LMA) men har även stärkt möjligheterna att arbeta med kontroll generellt.

Lag (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna (LUB) trädde i kraft 1 april 2025 och innebär bland annat en skyldighet för Migrationsverket att på eget initiativ lämna uppgifter som medarbetare uppmärksammat inom ramen för ärendehandläggningen. Uppgiftsskyldigheten innebär inte att myndigheten får ett brottsbekämpande uppdrag, men förbättrar möjligheten att bidra till andra myndigheters brottsförebyggande och brottsbekämpande åtgärder. Bestämmelsen innebär att Migrationsverket ska lämna uppgifter i situationer där misstankarna inte är särskilt starka eller tillräcklig bevisning saknas. Det kan exempelvis handla om omständigheter som framstår som misstänkta utan att det inom ramen för myndighetens verksamhet går att fastställa om det rör sig om brott. Det är sannolikt att Migrationsverket kan bidra till det brottsförebyggande arbetet i hög utsträckning inom ramen för den nya lagen.

5.3.4 Behovet av rättsligt stöd

Regeringens reformagenda på migrationsområdet och EU:s asyl- och migrationspakt innebär stora förändringar för myndigheten. Flera av de lagstiftningsarbeten som pågår innebär betydande förändringar. I vandelsutrednings betänkande³² föreslås t.ex. utökade möjligheter för Migrationsverket att både avslå och återkalla uppehållstillstånd på grund av bristandeandel och hot mot allmän ordning och säkerhet. Förslagen, om de träder i kraft, kommer att ge Migrationsverket helt andra möjligheter att vidta åtgärder.

Som beskrivits ovan under 5.10.2 införs nya lagar som möjliggör ökat informationsutbyte mellan myndigheter i syfte att på olika sätt förebygga och förhindra och upptäcka fusk, regelöverträdelse och brott. Det pågår för närvarande även flera lagstiftningsarbeten som syftar till ökat informationsutbyte mellan myndigheter.³³

Det stora antalet pågående lagstiftningsarbeten innebär redan i dagsläget en utmaning för myndigheten. I takt med att nya författningar träder i kraft kommer myndigheten att ställas inför nya utmaningar i form av tolkning och

³² Betänkande av Vandelsutredningen - Skärpta och tydligare krav påandel för uppehållstillstånd (SOU 2025:33)

³³ Se bl.a. Ökat informationsutbyte mellan myndigheter - Behov och föreslagna förändringar (SOU 2024:63), och nämnda SOU 2025:33.

tillämpning av reglerna. Behovet av rättsligt stöd och styrning på myndigheten kommer vara stort. I syfte att säkerställa detta har myndighetens rättschef fattat beslut om att inrätta en samordningsfunktion som ska samordna det rättsliga arbetet inom ramen för arbetet med att motverka och förebygga missbruk.³⁴

När det gäller stöd till den operativa personalen har Migrationsverket för avsikt att ta fram ett rättsligt stöd till kontrollarbetet. Stödet kommer dels att utgå från det utlänningsrättsliga perspektivet, inkluderat EU-rätten, men även utifrån det allmänjuridiska perspektivet (t.ex. personuppgiftsbehandling, sekretess och förvaltningsrätt). Även om det rättsliga stödet kommer att utgå ifrån hur myndigheten kan arbeta med dessa frågor i dagsläget, är ambitionen att leverera en produkt som ska vara hållbar över tid.

I samband med kraftsamlingen för att förebygga och motverka missbruk har flera frågor väckts gällande utredningsdjup i enskilda ärenden men också gällande lagring och analys av information utanför det enskilda ärendet. Den hemställan om ändringar i utlänningsdatalogen som beskrivits ovan avser att på längre sikt förtydliga behandling av personuppgifter för kontroll och analys.

Framtagandet av det rättsliga stödet är ingen brottsförebyggande åtgärd i sig men förväntas bidra till att skapa den tydlighet som krävs för ett effektivt arbete.

6 Införandet av EU:s migrations- och asylpakt

Ett omfattande utvecklingsarbete av myndighetens processer genomförs inom ramen för implementeringen av migrations- och asylpakten. Migrations- och asylpakten utgör en uppsättning nya regelverk för att inrätta ett unisont asylsystem inom EU. Rättsakterna medför genomgripande förändringsbehov avseende Sveriges hantering av migrations- och asylärenden och ska bland annat leda till ett effektiviserat återvändandearbete och ett screeningsförfarande. Pakten utgör en viktig beståndsdel i det fortsatta arbetet med att upprätthålla legitimiteten för migrationsprocessen. Åtgärderna förväntas framför allt bidra till stärkt kontroll men även till att potentiella brottsoffer/bytesobjekt stärks och görs mindre tillgängliga. Anpassningen till svensk rätt och de genomgripande förändringarna kommer inte att beskrivas här utan behandlas inom ramen för det separata uppdraget.³⁵ I det som följer beskrivs istället några av de konkreta åtgärderna som Migrationsverket planerar

³⁴ Beslut RA/024/2025 den 31 mars 2025, Samordningsfunktion för rättsavdelningens arbete mot missbruk.

³⁵ JU 2024:E, Uppdrag om anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt.

att vidta i syfte att utveckla det brottsförebyggande arbetet i samband med genomförandet av migrations- och asylpakten.

Genomförandet av pakten, och det reformerade mottagningssystemet, kommer på sikt att innebära att fler asylsökande bor i Migrationsverkets boenden. Migrationsverket kan utveckla det brottsförebyggande arbetet i myndighetens boendemiljöer. Det pågår ett utvecklingsarbete gällande mottagnings- och återvändandecentren där trygghet, säkerhet och integritet för alla är en central del. Ett exempel på hur Migrationsverket kommer att arbeta med trygghet och säkerhet är sektionering av boenden, så att exempelvis ensamsökande kvinnor, med eller utan barn, kan bo avskilt från andra sökande. I samband med införandet av pakten planeras en mer övergripande genomlysning av hur Migrationsverket kan arbeta brottsförebyggande inom boendemiljön. I det arbetet planeras bland annat utbildningsinsatser för medarbetarna som möjliggör att de lättare kan identifiera misstänkt rekrytering till kriminalitet eller annan brottslighet i myndighetens lokaler. Migrationsverket ser också över möjligheterna att i större utsträckning inhämta kunskap om sökandes erfarenheter i syfte att förstå vad myndigheten kan göra för att förebygga brott och utsatthet i boendemiljön.

När fler asylsökanden bor i myndighetens boenden ökar tillgängligheten till de sökande och möjligheten att nå ut till målgruppen med samhällsintroduktionen förbättras. Det åligger Migrationsverket att anordna samhällsintroduktion för asylsökande och deltagandet är obligatoriskt.³⁶ Informationen syftar till att skapa förutsättningar för asylsökande att göra medvetna val och innefattar bland annat information om rättigheter och skyldigheter på arbetsmarknaden, skatteplikten och bidragsbrott. Lagar och normer gällande relationer och äktenskap, likvärdig behandling och könsrelaterat våld, liksom våld mot barn och könsstympning beskrivs förhållandevis detaljerat under passet. Samhällsintroduktionen stärker potentiella brottsoffer genom att bereda dem information men kan också bidra till att minska motivationen hos potentiella gärningspersoner genom att dessa får adekvat information om gällande rätt. När tillgången till målgruppen förbättras kan Migrationsverket utöka och fördjupa informationen i syfte att öka de brottsförebyggande effekterna. Migrationsverket ser också över möjligheterna att utveckla det brottsförebyggande arbetet inom ramen för samhällsinformationen genom att informera om rättigheter och skyldigheter på arbetsmarknaden i en högre utsträckning framgent. En mer ingående information om arbetsmarknaden, och möjligheten att anmäla brott kopplat till arbetet, kan ha en tydligare brottsförebyggande effekt samtidigt som det bidrar till myndighetens arbete mot arbetslivskriminalitet, människohandel och grov brottslighet överlag.

³⁶ Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande 3 c § samt förordning (1994:361 om mottagande av asylsökande m.fl. 2 e §.

7 Övriga brottsförebyggande åtgärder

Utöver det som beskrivits ovan har Migrationsverket sett över möjligheten att utveckla brottsförebyggande åtgärder som rör upphandling och inköp, myndighetens skyddsvärden och arbete med biträden och tolkar. Framgent kommer Migrationsverket även att se över möjligheterna att arbeta mer aktivt för att stävja brott och missbruk kopplat till friskvårdsbidraget. Fusk och brottslighet kopplat till friskvårdsbidraget har uppmärksammats vid ett flertal tillfällen under det senaste året och regeringen har betonat att det åligger arbetsgivaren att kontrollera att bidraget nyttjas på ett ändamålsenligt sätt.³⁷

Migrationsverket har inte gjort någon genomlysning av den eventuella förekomsten av fusk och brott kopplat till friskvårdsbidraget men kan konstatera att det finns möjligheter att utveckla det brottsförebyggande arbetet inom området, exempelvis genom utökade kontroller kopplade till utbetalningarna.

7.1.1 Aktivt utvecklingsarbete för att säkra seriösa leverantörer

För att säkerställa seriösa leverantörer använder myndigheten de verktyg som tillhandahålls enligt lag (2016:1145) om offentlig upphandling. Bland de åtgärder som tillämpas ingår kravställning avseende uteslutningsgrunder, ekonomisk förmåga samt arbetsrättsliga och sociala villkor. Myndigheten genomför kontroller av samtliga företag, och vid behov även deras företrädare och underleverantörer, i den utsträckning det är möjligt via offentliga register.

Utifrån målen i myndighetens strategiska verksamhetsplan har avdelningen som ansvarar för upphandlingar beslutat att öka kunskapen om välfärdsbrott. Myndigheten vill stärka sin förmåga att säkerställa att skattemedel som betalas ut till avtalade leverantörer inte bidrar till arbetslivskriminalitet eller annat missbruk. En intern arbetsgrupp ska samla in relevant information och ta fram förslag till nya rutiner under det kommande året. Däribland ingår att fastställa tydliga avstämningspunkter mellan upphandlings- och inköpsenheten och säkerhetsavdelningen under upphandlingsfasen. Det ska genomföras kompetenshöjande insatser för medarbetare som arbetar med upphandling och inköp. Vidare planeras utökade leverantörskontroller där även underleverantörer och nyckelpersoner kontrolleras mot fler offentliga databaser.

De interna rutinerna kommer att fokusera på åtgärder som kan göras i ett tidigt skede av upphandlingen och utformas i enlighet med material som Ekobrottsmyndigheten tillhandahåller. En riskbedömningsmodell ska utvecklas där riskindikatorer och varningssignaler listas för att möjliggöra granskning av

³⁷ Interpellation 2024/25:476 Sexköp med friskvårdsbidrag.

avtal och leverantörer inom riskutsatta branscher. Slutligen ska rutiner för uppföljning efter avtalstecknande tas fram.

De planerade åtgärderna kan genomföras inom ramen för befintlig lagstiftning. Det är dock viktigt att beakta att myndighetens möjligheter till kontroll begränsas av vad som är tillåtet enligt dataskyddslagstiftningen (GDPR) och av de register som myndigheten har tillgång till. Mer långtgående åtgärder förutsätter lagändringar eller utökad tillgång till nationella kontrollsystem. Myndigheten följer därför noga den fortsatta utvecklingen inom området och anpassar sina rutiner i enlighet med gällande regelverk.

I utredningen *En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter* lyfter utredaren behovet av ett samlat kontrollsystem för att minska riskerna för oseriösa leverantörer i offentliga upphandlingar.³⁸ Migrationsverket har tillstyrkt förslagen då de föreslagna åtgärderna skulle stärka myndighetens förmåga att säkerställa seriösa leverantörer.

7.1.2 Åtgärder för att stärka säkerhetsarbetet

Otillåtna påverkansförsök riktade mot Migrationsverkets medarbetare och verksamhet är utbredda brottsproblem och myndigheten bedriver ett systematiskt säkerhetsarbete inom medarbetarskydd, fysisk säkerhet och informationssäkerhet i syfte att stärka skyddet mot brottsliga handlingar. Rådande omvärldsläge gör att frågorna har fått en högre prioritet och fokus och myndigheten genomför succesiva förflyttningar för att ytterligare stärka arbetet inom området.

Avsaknad av rättspraxis gällande otillåtna påverkansförsök har en negativ påverkan på det brottsförebyggande arbetet inom området. Många av de polisanmälningar myndigheten gör läggs ner när de istället bör drivas för att skapa prejudicerande domar. Migrationsverket vill i sammanhanget betona betydelsen av att prop. 2024/25:141 *Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier* resulterade i föreslagna lagändringar om ett stärkt straffrättsligt skydd för tjänstemän, skärpta straffskalor och kriminalisering av förolämpning mot tjänsteman. För utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet är det avgörande med erforderligt lagstöd som resulterar i åtal mot de personer som begår brott mot myndighetens skyddsvärden.

Migrationsverket jobbar med såväl proaktiva som reaktiva åtgärder för att minska risken för att brott ska begås av medarbetare. De proaktiva åtgärderna genomförs vid rekrytering och genom utbildning. Vid indikationer på oegentligheter genomförs reaktiva åtgärder. I syfte att stärka detta arbete har myndigheten hemställt om stärkta möjligheter till bakgrundskontroller vid

³⁸ SOU 2023:43 *En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter*.

rekrytering.³⁹ Hemställan gäller även vid rekryteringar som inte är placerade i säkerhetsklass. Hemställan innefattar frågan om slagningar i öppna källor samt i misstanke- och belastningsregistret. Förslagen skulle ge Migrationsverket bättre möjligheter att skydda medarbetare från påtryckningar och säkerställa verksamhetens skyddsvärden.

I arbetet med att omhänderta inkomna tips gällande oegentligheter hos medarbetare samt för att kunna bedriva utredningar över tid önskar myndigheten bättre legala förutsättningar för att spara information och föra register. Migrationsverket önskar att samma förutsättningar som givits Polismyndigheten övervägs för myndighetens interna utredningsarbete. Det skulle också stärka förmågan att, vid förfrågan, kunna informera andra myndigheter om olämpliga medarbetare. Det är inte ovanligt att medarbetare avslutar sin anställning under en pågående internutredning vilket resulterar i att ärendet inte överlämnas till personalansvarsnämnden. Information om den person som ärendet berört dokumenteras därmed inte på ett sökbart sätt.

Slutligen är den begränsade behörighetsstyrningen i myndighetens system förutsättningsskapande för korruptions- och sekretessbrott inom myndigheten. Här ser Migrationsverket att ett intensifierat arbete med en utökad behörighetsstyrning i myndighetens system skulle ge en ytterst god effekt på det proaktiva arbetet inom området.

8 Migrationsverkets brottsförebyggande ansvar bör tydliggöras

Denna rapport beskriver att Migrationsverket bedriver ett omfattande och systematiskt arbete som antingen i sig är brottsförebyggande eller som bidrar till andra myndigheters brottsförebyggande arbete. Rapporten illustrerar att Migrationsverket arbetar aktivt med de befintliga uppdragen och att det arbetet prioriteras och utvecklas. Det brottsförebyggande uppdraget utgår alltså i allt väsentligt från redan befintliga uppdrag i myndighetens instruktion, men grunden för detta arbete varierar i tydlighet. Det framstår därför i och för sig som rimligt att Migrationsverket faktiskt ges ett särskilt uppdrag i instruktionen som anger att myndigheten också ska bedriva ett systematiskt brottsförebyggande arbete. Ett sådant förtydligande skulle ytterligare betona

³⁹ 1.1.2-2025-4259 Hemställan om ändring i förordningen (1999:1134) om belastningsregister och förordningen (1999:1135 om misstankeregister).

Migrationsverkets ansvar i denna del och betona vikten av att arbetet fördjupas och utvecklas.

Under våren 2025 kritiserade Justitieombudsmannen (JO) Försäkringskassan för att i ett ärende om sjukpenning ha ställt frågor om våld som saknade betydelse för bedömningen i ärendet. Beslutet belyser en av utmaningarna som kan uppstå när förvaltningsmyndigheter ska implementera uppdrag som skiljer sig från kärnverksamheten. I ärendet framgår att Försäkringskassan fått i uppdrag att samverka för att öka upptäckten av våld. Försäkringskassan hade valt att genomföra uppdraget genom att ställa frågor om den enskildes erfarenheter av våld i vissa ärendeslag. JO framhåller att en myndighets utredning ska vara saklig och att de frågor som ställs måste ha relevans för de kriterier som gäller för förmånen. Frågorna om våld som hade ställts saknade relevans för prövningen av ärendet och borde därför inte ha ställts. Att en myndighet fått ett visst regeringsuppdrag föranleder inte någon annan bedömning.⁴⁰

Mot bakgrund av JO:s beslut går det i och för sig att ifrågasätta vilken betydelse ett förtydligande uppdrag skulle få för myndighetens brottsförebyggande arbete inom ramen för myndighetens ärendehandläggning. Migrationsverket skulle alltjämt inte kunna utreda omständigheter i det enskilda ärendet *enbart* för att möjliggöra brottsförebyggande arbete, om utredningen inte samtidigt kan ha betydelse för ärendets utgång. Migrationsverket är inte en brottsbekämpande myndighet och det finns i dagsläget inte heller några starka skäl som talar för att myndigheten bör få brottsbekämpande uppdrag. Ett särskilt brottsförebyggande ansvar i instruktionen kan likväl ytterligare betona det mycket viktiga arbete som Migrationsverket kan bistå med, ofta tillsammans med andra myndigheter. Ett definierat uppdrag skulle också bidra till en långsiktighet och stabilitet i det arbete som redan pågår.

⁴⁰ Justitieombudsmannen, beslut 6732-2023.

9 Referenser

Regeringens skrivelse 2016/17:126, Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program

Regeringens skrivelse 2023/24:56, Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera

Regeringens skrivelse 2023/24:67, Motståndskraft och handlingskraft - nationell strategi mot organiserad brottslighet

Regeringens skrivelse 2023/24:68, Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet

Regeringens beslut 2004-06-02, Ju2003/262/IM

Arbetsmarknadsdepartementet, Uppdrag att implementera en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden (A2023/00923)

Finansdepartementet, Uppdrag att säkerställa att information från folkbokföring och information om samordningsnummer används ändamålsenligt (Fi2024/02213)

Finansdepartementet, Uppdrag att utveckla det operativa samarbetet för att motverka identitetsmissbruk (Fi2024/02214)

Finansdepartementet, Uppdrag att stärka samarbetet för att upprätthålla och sprida kompetens om identitetsfrågor (Fi2024/02215)

Justitiedepartementet, Uppdrag om anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt (JU2024: E)

Justitiedepartementet, Uppdrag om förbättrad informationsöverföring från Polismyndigheten och utlandsmyndigheter till Migrationsverket (Ju2024/02530)

Justitiedepartementet, Uppdrag att förstärka säkerhetsperspektivet i Migrationsverkets verksamhet som rör medborgarskap, (JU2025/00019)

Interpellation 2024/25:476 Sexköp med friskvårdsbidrag

Prop. 2024/25:141 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier

SOU 2023:43, En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter

SOU 2025:33, Skärpta och tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd

Justitieombudsmannen, beslut 6732-2023

Migrationsverket, Hemställan om ändring i förordningen (1999:1134) om belastningsregister och förordningen (1999:1135) om misstankeregister, Dnr. 1.1.2-2025-4259

Migrationsverket, Åtgärder för att stärka kontrollerna i ärenden gällande medborgarskap (Ju2024/00199), Dnr. 1.1.1.1-2024-12437

Migrationsverket, Migrationsverkets strategiska verksamhetsplan, (Gd/079/2024)

Migrationsverket, Beslut och uppdrag kring stärkt säkerhetsperspektiv i medborgarskapsärenden, (Gd/019/2025)

Migrationsverket, Ett samlat uppdrag för att stärka myndighetens arbete att förebygga och motverka missbruk (Gd027/2024)

Migrationsverket, Inriktningsbeslut om att inrätta en enhetlig organisation för att förebygga och motverka missbruk (Gd/066/2024)

Migrationsverket, Samordningsfunktion för rättsavdelningens arbete mot missbruk (RA/024/2025)

Migrationsverket, Hemställan om lagändringar i syfte att stärka Migrationsverkets kontrollverksamhet, Dnr. 3.1.6-2025-8979

Migrationsverket, Nationell handlingsplan för arbetet mot felaktiga utbetalningar av dagersättning, Dnr: 1.3.4-2025-5534

Migrationsverket, Plan för jämställdhetsintegrering 2022–2025, Dnr: 1.2.2.1-2021-15627

Migrationsverket, Rapport, Migrationsverkets underlag till Skatteverkets redovisning (Fi2024/02213), Dnr: 1.3.3-2025-6780

Migrationsverket, Delrapport 1 från kraftsamlingsuppdraget förebygga och motverka missbruk, Migrationsverkets inriktning för att upptäcka, förhindra och åtgärda missbruk, Dnr 1.3.4-2024-14602.

Migrationsverket, Delrapport 2 från kraftsamlingsuppdraget förebygga och motverka missbruk, Arbetet med att förebygga och motverka missbruk, statusrapport och arbetsplan, Dnr 1.3.4-2025-2594

Migrationsverket, Delrapport tre från kraftsamlingsuppdraget förebygga och motverka missbruk, Utvecklingsagenda för att förebygga och motverka missbruk, den långsiktiga utvecklingen av regler, teknik, processer, kompetens och kultur, Dnr: 1.3.4-2025-8502

Migrationsverket, remissvar gällande lagrådsremiss Skärpta krav offentliga biträden och höjda kompetenskrav för tolkar i migrationsärenden (Ju2024/02299), Dnr. 1.4-2024-15416

Skatteverket, Slutredovisning av regeringsuppdrag att utveckla det operativa samarbetet för att motverka identitetsmissbruk, Dnr. 8-154768-2025, utförs av Skatteverket, Migrationsverket och Polismyndigheten

Brottsförebyggande rådet, <https://bra.se/kunskapsstod/arbeta-brottsforebyggande/gemensamma-forberedelser/gor-en-orsaksanalys>

Södertörns högskola, <https://www.sh.se/institutioner--amnen/institutionen-for-polisiart-arbete/smob>